

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

DIVADELNÍ FAKULTA

Dramatická umění
Režie - dramaturgie činoherního divadla

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Mezi herectvím a režii **(Práce s hercem na inscenaci)**

Diplomant: Josef Doležal
Oponent: odb. as. MgA. Juraj Deák

Student hned v abstraktu své bakalářské práce tvrdí, že v souladu s jejím názvem Mezi herectvím a režii (Práce s hercem na inscenaci) zkoumá „rozdíl mezi opravdovým režijním uměním a nahodilým přístupem k této profesi“. Dle mého názoru však má tato práce, mnohem užitečnější výsledek: adept zkoumá v procesu režijní tvorby hlavně sám sebe. Svůj přístup, své metody, své omyly i dílčí tvůrčí úspěchy.

Hned v úvodu Josef Doležal připomíná, že sám studoval herectví na Státní konzervatoři v Ostravě a vyslovuje překvapení, jak je možné, že po tolika letech hereckého studia mu není jasné, jak má přistoupit k herecké tvorbě jako režisér. Jak herce zaujmout, jak inspirovat, jak ho dovést k vytvoření silné, přesvědčivé postavy.

Na začátku práce také připomíná, proč se vydal od herectví k režii - na rozdíl od herecké práce, která se mu jeví příliš svázaná, režie je mnohem svobodnější. Může „skrze divadelní inscenaci podávat celistvou zprávu o podobě světa, otisknout do inscenace viditelně sebe, svůj vkus, svůj názor na svět, svůj umělecký pohled“. Tady si neodpustím poznámku, že i kvalitní, inspirovaný herec zmůže v těchto oblastech nemálo... „Avšak i režie,“ pokračuje adept, „má svá omezení- například ji může ovlivnit kvalita herců, produkční problémy, nebo třeba možnosti inscenačního prostoru“. Tomuto názoru nelze nic vytknout, jenom možná dodat, že dobrý režisér se na omezení nevymlouvá, ale bere je jako výzvu.

Autor dále ve své práci systematicky a jasně strukturovaně popisuje spolupráci s členy inscenačního týmu při přípravě dílčích složek komponujících inscenaci. Začíná ale opět u sebe, u výběru tematického okruhu, který jej právě teď, v jeho současné životní etapě zajímá. Pojmenoval si je jako „osobní neukotvenost, problematiku partnerského vztahu a soužití, infantilitu a odmítání dospělosti a z toho pramenící neschopnost či sníženou schopnost se proměnit“.

Po vymezení tematického okruhu pokračuje adept popisem setkání s dramaturgií. Objasňují si a konfrontují své tematické zájmy a rozsahy. Posléze začnou s vyhledáváním odpovídajícího textu. Žel,

jak autor bakalářské práce konstatuje, tahle společná fáze vyhledávání vhodného textu se nepovedla a tak si po nedorozuměních s dramaturgií vyhovující text k režii našel sám.

Náhodou se mu dostal do rukou text Vasilije Sigareva Černé mléko, který do té doby neznal. Píše: „Po prvním přečtení jsem věděl, že je to přesně to, co potřebuji. Hledal jsem „mladou“, „drzou“, do jisté míry „punkovou“, „sprostou ale i citlivou věc“. Dalším podstatným kritériem výběru byl samotný Sigarevův styl, který vyjevuje „drsnější“ stránky skutečnosti s opravdovou citlivostí. „Jeho nejoblíbenějšími postavami jsou „špatní-hodní lidé“. Omladina zahnaná do kouta, drobní provinilci, jimž hrozí kriminální budoucnost, osamělci, kterým přátelství nahrazuje chlast.“ cituje autor Evu Dobrovolnou z práce Dramatik Vasilij Sigarev v kontextu "nové dramatiky".

Student pak v další části práce velmi zevrubně a s jasným vhledem rozebírá hru, její styl, její myšlenkový potenciál, popisuje, jak přemýšlel nad možnou realizací jednotlivých situací i celkového pojetí inscenace z hlediska dramaturgie a současně scénografie. Vysvětluje rozsáhlé škrty, přepisování postav, (věk postav se musel přizpůsobit mladému souboru). Rozebírá a dokumentuje jednotlivé varianty prostorového řešení a jeho dotváření auditivními prvky. Jeho úvahy o této cestě jsou upřímné, plné hledání, slepých uliček a tápaní. Nebojí se přiznat svoji naivitu, nezkušenost, omyly. A neopomene vždy připomenout i pomoc svých pedagogů.

Z práce je evidentní, že adept netouží po módních, často vnějškových, z autorova textu ani z herecké tvořivosti nevycházejících způsobech scénování. Naopak věří, že jenom hluboký osobní prožitek, pochopení autora a originální ale poctivý, prázdnou formou nezatížený výklad, může vytvořit autentickou osobní výpověď.

Hlavním tématem bakalářské práce jsou však úskalí spolupráce režiséra s hercem.

Diplomant si klade otázky typu - jak a čím oslovit herce, jak ho motivovat k práci na inscenaci, na roli, jak udržet a zvyšovat jeho zaujetí po dobu zkoušení a neztratit jeho zájem, jak ho vést a inspirovat, aby na konci zkoušení, při premiéře byl schopný v intencích režisérových představ, ale přitom svobodně a nezmanipulovaně, s vlastní invencí vytvořit roli.

A opět skromně a s velikou upřímností se student vyzpovídá ze svých úspěchů ale i nejistot a omylů.

Hned v úvodu zkoušení Černého mléka se herecké nadšení z textu a z toho plynoucí osobní hereckou angažovanost adept režie snažil živit provokativními otázkami, které měly za cíl rozvíjet a prohlubovat osobní zájem herců na artikulaci tématu. Důležité bylo, že inscenační tým jako celek vyzářoval pevnost i sílu a působil kompaktním dojmem. „To vše v hercích podporovalo kýženou důvěru,“ píše.

„Hercům nevadilo, že při hledání řešení některých situací jsem jako režisér nevěděl jak dál, herci znejistěli až ve chvílích, kdy jsem si přestal věřit sám – například v okamžicích, když herec odhalil svým jednáním, že jsem se v něčem základním mýlil, nebo když u nás byl na náhledu herecký pedagog nebo pedagog režie. Pedagogové obvykle výrazně posunuli naše myšlení i realizaci konkrétní situace, ale vedlejším efektem bylo, že se začaly ukazovat mé omyly. V těchto okamžicích jsem na zkoušce jen seděl a prakticky „pouze“ pozoroval, a neubráníl se negativním pocitům, že nejsem schopen hercům kvalitně pomoci. Zjistil jsem, že vést herce někudy, kudy neznám cestu – dovolovat si „veřejně“ dělat chyby, zoufale potřebuje dávku sebedůvěry. Veřejným přiznáním jsem herce získával na svou stranu opět zpět. Takové přiznání ale nebylo jednoduché“.

Sebedůvěra režiséra je klíčová pro důvěru herce v režiséra. Získávání sebedůvěry vnímám jako proces související s osvojováním oboru i s lidským, osobnostním zráním. Tolik volné citace.

Cenné na této práci je, že si student ze zkušeností ze své bakalářské inscenace dokáže odvodit, proč se to všechno dělo. Pochopil, že vedl herce spíše k ilustrativnímu než skutečně tematizovanému hereckému jednání a tím do slepých uliček.

Napříště hodlá nepodcenit rozbor hry během přípravy, být konkrétnější ve výkladu jednotlivých situací, pevnější v interpretaci jednání postav a přesnější v pojmenování dílčích situačních témat. Hodlá přesněji určovat dané okolnosti a cíle jednání a nevykládat situace hercům příliš obecně. Vyslovuje naději, že tato jeho dovednost se bude rozvíjet spolu s jeho režijní i životní zkušeností a já ho v této jeho víře vřele podporuji.

Jako dovětek ještě jedna citace z této bakalářské práce: „Nemohu jim (myšleno hercům) být dostatečným partnerem ve chvíli, kdy k nim přistupuji stále z pozice herce. I přesto, že je pro mě má předchozí herecká praxe cenná, je pohledem z druhé strany“.

Samotná inscenace Černého mléka měla čitelné scénicko- prostorové řešení, které akceptovalo a šikovně využilo omezení školní zkušebny. Na studentech herectví bylo vidět, že téma jim je blízké, že mu rozumí a že s chutí se pokouší zvládat nelehký groteskní styl inscenace. Inscenaci hodnotím známkou B. Teoretickou práci navrhuji hodnotit známkou C.

Práci doporučuji k obhajobě.

Otazka1: Herec a interpretace postavy

Otazka2: Režisér a interpretace textu